

Frank Gorter, mede-eigenaar landgoed Welna, Epe en oprichter Food from the Forest

“Bos met alleen inheemse bomen en planten is een karig diner”

“Half april heeft de provincie Gelderland mijn vergunningaanvraag voor omvorming van een monocultuur lariksbos in Natura 2000-gebied in een biodivers voedselbos afgewezen. Ik ben daarin wel teleurgesteld. Er is niet ingegaan op tal van mijn vragen en het aanbod dat ik doe. De afwijzing is summier en toont weinig begrip voor de urgentie om serieus in te gaan op de ontwikkelingen in de wereld. Angst lijkt leidend in plaats van het streven naar nieuwe vormen van een klimaatrobuust bos dat bovendien past bij de mensheid van de 21ste eeuw en economisch rendabel kan zijn. Zeker, ik ben ook een groot voorstander van bossen zonder economische doelen, maar een groot deel is nu eenmaal productiebos. Daar zijn toekomstgerichte scenario's voor nodig, zoals het voedselbos vallend onder de Wet natuurbescherming. Ik zou heel graag willen dat de provincie pioniers zoals ik stimuleert. De biodiversiteit in onze monocultuur naaldbossen schiet ernstig tekort. Bijen bijvoorbeeld vinden er maar een paar weken per jaar voedsel. Hoe diverser het bos hoe meer en langer het voedselaanbod. Meer insecten betekent meer zangvogels en meer roofvogels. Voor biodiversiteit doet een voedselbos het maximale. Alleen zogenaamde inheemse bomen en planten is een karig diner. Veel ecologen doen aan cherry picking en noemen exoten die weinig insecten aantrekken. Maar er zijn diverse uitheemse soorten die insecten aantrekken. Notenbomen of rode bes mogen niet in Natura 2000-bos worden aangeplant, terwijl ze bij uitstek bosplanten zijn en een waarde toevoegen. Die hele kwestie uitheems en inheems snap ik niet zo goed; het is een non-discussie. We moeten gewoon goed weten wat we doen.”

Foto: Hans van den Bos

“Voedselbossen dragen niks bij aan het biodiversiteitsherstel”

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

foto: Guy Ackermans

Malika Cieremans, CircleEcology – voedselbossen en agroecologie

“De essentie van een voedselbos is het stimuleren van een robuust en divers ecosysteem”

“Voedselbossen dragen juist heel veel bij aan biodiversiteit. Sowiezo is de biodiversiteit er onvergelijkbaar veel groter dan die van onze industriële landbouwpercelen, zowel boven als onder de grond. Zelfs vergeleken met sommige bostypen, die we als ‘natuur’ bestempelen maar monotone bomenakkers zijn, kan een voedselbos biodiverser zijn. Een goed ontworpen voedselbos is meer dan wat fruit- en notenbomen, struiken en exotische gewassen bij elkaar. De essentie is het stimuleren van een robuust en divers ecosysteem. Daarmee is er ook een rol weggelegd voor inheemse soorten. Naast de aanplant is er ruimte voor wilde vegetatie. Er wordt bewust aandacht besteed aan de bloeihoogte en het terrein wordt zo ingericht dat er voeding, leefruimte en beschutting is voor het hele voedselweb. Productie en biodiversiteit gaan hand in hand. Zelf ben ik bezig met de omvorming van een monotoon dennenbos. Daar probeer ik van alles uit en blijf ik continu observeren. Ik heb onder andere rijkstrooiselsoorten geplant en op kleine stukjes bodemverbetering toegepast. Naast houtige beplanting kijk ik naar de kruidlaag en het bodemleven. Over een aantal jaar hoop ik de effecten op bodem en biodiversiteit te kunnen vergelijken. Een ander belang van voedselbossoorten heeft te maken met klimaatverandering. Voor de inheemse soorten en genen geldt: “In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst.” Niet alle soorten zullen bestand zijn tegen de groeiende weersextremen. Mijn strategie: wacht niet af of natuurlijke migratie en aanpassingsvermogen de snelle veranderingen kunnen bijbenen, maar zet zoveel mogelijk genen in. De natuur zal de komende vijftig jaar uitwijzen welke het redden. Het mooie is dat het bos die genenvariatie dan al heeft. Overigens veelal soorten die al decennia of eeuwen geleden geïntroduceerd zijn, vaak voor tuinen of arboreta.”

Jeroen Kruit, onderzoekcoördinator voedselbossen, WUR

“Voedselbossen en in mindere mate andere vormen van agroforestry zijn interessant, omdat ze een fundamenteel nieuw uitgangspunt hanteren”

“Zonder herstellende robuuste landbouwsystemen is de toekomst van voldoende en gezond voedsel onzeker. Voedselbossen en in mindere mate andere vormen van agroforestry zijn interessant, omdat ze een fundamenteel nieuw uitgangspunt hanteren. Landbouw gebaseerd op natuurlijke principes en systemen, oftewel de ecosysteembenadering van voedselbossen, biedt aanknopingspunten voor een landbouwsysteem dat naast productie ook bijdraagt aan bodem- en biodiversiteitsherstel. Want voedselbossen veroorzaken geen bodemverstoring met zware machines en geen kale akkers na de oogst en geen schade door bemesting en bestrijdingsmiddelen. Daarentegen is er wel sprake van een verbeterde doorworteling door een grote variatie aan vaste planten met verschillende worteldieptes en van diverse microklimaat- en habitatniches door de variatie in beplanting, planthoogtes en bloeiperiodes. We verwachten onder andere een toename van het organischestofgehalte van de bodem, meer symbiotische plant-schimmelrelaties en uitruil van micronutriënten, een betere waterregulatie (voorkoming van verdroging en verdamping) en niet oninteressant: risicospreiding voor de boer door de grote diversiteit aan oogstbare producten verspreid over het jaar. De biodiversiteit in Nederland lijdt ernstig onder verlies van leefgebieden door onder meer versnippering, verzuring, verdroging, vergiftiging en vermessing. Met het strategisch positioneren van voedselbossen kunnen we in potentie op al deze aspecten een verschil maken. Dit is ook de reden dat we er onderzoek naar doen. Lees er meer over op greendealvoedselbossen.nl/onderzoek. Studies als die van Armstrong et al (2021) uit Verenigde Staten/Canada en ook die van Breidenbach et al (2017) in voedselbos Ketelbroek stemmen hoopvol.”

Wouter van Eck, voorzitter Stichting Voedselbosbouw Nederland en ontwerper voedselbos Ketelbroek

“Wie meent dat voedselbossen niet bijdragen aan biodiversiteitsherstel heeft zich eenvoudigweg (nog) niet voldoende geïnformeerd”

“Stel je voor, een rijk geschakeerd bos. Met verschillende soorten bomen, daaronder meerdere vegetatielagen en een begroeide bosbodem. Voedselbosbouw is een vorm van landgebruik die zo'n bos mogelijk maakt. Voedselbos Ketelbroek is inmiddels een weelderige polycultuur, waar zeldzame vogels als klapekster en wespvlieg foerageren. Wielewaal en nachtegaal broeden er, de zang van spotvogel en geelgors wordt door de koekoek overstemd. Het is leefgebied van bijzondere vlinders, van fruitboomdwergspanner tot grote weerschijnvlinder. Dit voedselbos is daarnaast óók het thuis van ringslang, vuurvliegjes, dwergmuis, wezel, ... Kortom, gelukkig hebben die zeldzaam geworden soorten géén weet van de ambtelijke ‘index voor natuurdoeltypen’. In die opsomming komt het voedselbos immers nog niet voor. Een goed ontworpen voedselbos bestaat uit een divers samengestelde plantengemeenschap, waarbij inheemse en uitheemse soorten elkaar versterken. De natuur blijkt overigens al evenmin op de hoogte van de weerzin tegen exoten, onder sommige elkaar napratende ecologen. Hun afkeer van ‘vreemde smetten’ geldt overigens weer niet voor akkeronkruiden of stinzenflora. Natuurbeheer bestaat dan ook vaak uit het nabootsen van agrarische praktijken uit het verleden. Voedselbosbouw is juist wel toekomstgericht. Om de klimaatcrisis het hoofd te bieden zijn méér bossen nodig, die koolstof binden en de waterhuishouding verbeteren. Het is innovatief om op deze manier de schijntegenstelling tussen landbouw en bosbouw te overstijgen. Vernieuwingen kunnen weerstand oproepen. Wie echter meent dat voedselbossen niet bijdragen aan biodiversiteitsherstel heeft zich eenvoudigweg (nog) niet voldoende geïnformeerd. Iedere monocultuur, iedere maisakker en ieder plantagebos, dat wordt omgezet naar een voedselbos betekent winst voor natuur en landschap!”